Csicsergősz

Madáretető-kalauz

Csináld magad – családi DIY-füzet

Négy egyszerű etető, receptek és tippek, hogy a tollas szomszédaid jól teleljenek.

Szállj be Te is!

by be eco

SZIA, MADÁRBARÁT!

Télen rád is szükség van

Télen a madaraknak nehéz: rövidek a nappalok, kevés a rovar és a mag, a hidegben pedig sok energiát égetnek el. Egy jól elkészített etetővel és tiszta vízzel sokat segíthetsz – közben pedig közelről figyelheted meg a kert, az erkély vagy az udvar tollas lakóit.

Ebben a füzetben négy etetőt és eleséget mutatunk meg, amit a családdal együtt elkészíthettek. A legtöbbhöz otthon talált anyag is elég.

Mi van a füzetben?

Etetési ABC 3

Ne így – így! 4

Ki jön az etetőre? 5

Tejesdobozos etető 6

PET-palackos magadagoló 7

Fa madáretető 8

Cinegegombóc és tobozos pogácsa 10

Hova tedd? Karbantartás 11

Fedezd fel őket! 12

600 millió

Nagy a baj: becslések szerint ennyivel kevesebb fészkelő madár él az EU-ban, mint 1980-ban.

Forrás: Burns és mtsai. (2021), BirdLife International – 1980 és 2017 közötti adatok.

Erkélyen is megy!

Nem kell hozzá kert: egy erkélyre akasztott etető is sok vendéget vonz.

És miért fontos ez?

Természetes kártevőirtók

Fiókanevelés idején rengeteg hernyót és rovart gyűjtenek – a kertednek is jót tesznek.

Magterjesztők

Bogyókat és magvakat visznek tovább, így új fák és cserjék nőhetnek.

Az élőhely jelzői

Ahol sok a madár, ott a környezet is egészségesebb.

Ha jobban megismerjük őket, könnyebb felelősen segíteni!

MIELŐTT NEKIÁLLSZ

Etetési ABC

Mikor etess?

A tartós hidegek beálltától – általában novembertől – kora tavaszig. Ha elkezdted, **etess rendszeresen**: fagyban és hóban a madarak számítanak rád. Márciusban fokozatosan hagyd abba, mert a fiókáknak már rovar kell.

jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec

☐ rendszeres etetés ▨ fokozatos elhagyás ☐ friss víz egész évben

Ezt adhatod

- ☐ **Fekete (olajos) napraforgó** – a legtöbb kis énekesmadár kedvence.
- ☐ **Sótlan faggyú, zsír** – cinegegombócnak, háló nélkül, legalább fejmagasságban.
- ☐ **Köles, zab, búza** – a földön táplálkozó madaraknak.
- ☐ **Sótlan, nyers dió és mogyoró** – apróra törve.
- ☐ **Alma, körte** – vágj „ablakot” a héjába, így a gyengébb csőrűek is hozzáférnek.

Ezt soha

- ✖ **Kenyér, péksütemény** – kevés benne a tápanyag, és hamar megpenészedik.
- ✖ **Sós, fűszeres maradék**, szalonna, sült zsír – a só árt nekik.
- ✖ **Penészes, avas vagy nedves mag.**
- ✖ **Hálós cinegegolyó** – a madarak lába beleakadhat.
- ✖ **Tej, édesség, főtt ételmaradék.**

Itatás – télen is!

Tegyél ki naponta friss, langyos vizet egy lapos, 2–5 cm mély tálban. A vízbe soha ne tegyél sót, cukrot vagy fagyállót.

Tisztaság

Hetente takarítsd ki az etetőt, a nedves, csomós magot dobd ki. Így nem terjednek a betegségek a madarak között.

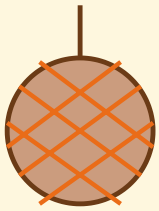
Kevesebbet, de rendszeresen

Annyi eleséget tegyél ki, amennyi egy-két nap alatt elfogy. A friss mag mindig jobb, mint a sok, ami napokig ázik.

GYAKORI HIBÁK

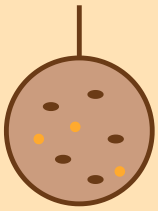
Ne így – így!

A jó szándék néha árt. Ezek a leggyakoribb hibák az etetőnél – és a jó megoldásuk.

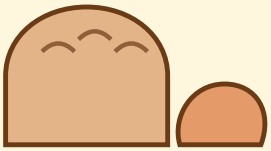
Hálós cinegegolyó

A madár lába beleakadhat a műanyag hálóba.

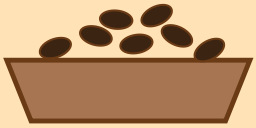
Zsinóros gombóc

Háló nélkül, zsinórra akasztva – a 10. oldalon a recept.

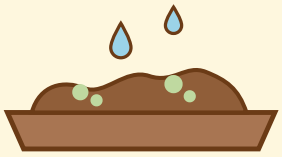
Kenyér, péksütemény

Kevés benne a tápanyag, és a nedvességtől hamar megpenészedik.

Fekete napraforgó

Olajos, energiadús – a legtöbb kis énekesmadár kedvence.

Ázó mag a tálcán

A nedves, csomós magon a betegségek is könnyen terjednek.

Adagoló, ami szárazon tart

Annyi mag pereg ki, amennyit megesznek – a többi védve marad.

ISMERD MEG A VENDÉGEIDET

Ki jön az etetőre?

Minden madárnak más az ízlése, és máshol szeret enni. Ha többféle eleséget teszel ki több helyre, több fajt figyelhetsz meg.

Széncinege

Az etetők első számú vendége, télen szinte mindenhol.

napraforgó · gombóc · függő etetőn

Kék cinege

Kék sapkás kis rokona, ügyesen kapaszkodik.

napraforgó · faggyú · kapaszkodva

Házi veréb

Csapatban érkezik, csipog, és nem válogatós.

köles, zab · napraforgó · tálcán

Tengelic

Piros arcú, sárga szárnycsíkos, apró magevő.

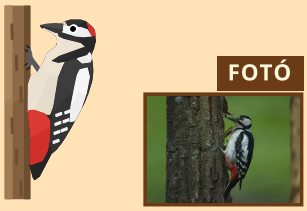
apró magvak · napraforgó · függő etetőn

Vörösbegy

Narancs mellényes, kíváncsi, a földön ugrál.

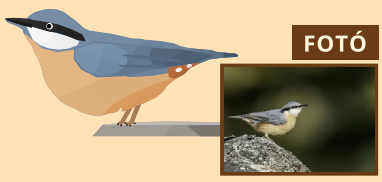
zsiradék · áztatott mazsola · alacsonyan

Nagy fakopáncs

Fekete-fehér harkály piros folttal.

faggyú · dió, mogyoró · fatörzsön

Csuszka

Fejjel lefelé is mászik a fatörzsön, a magot elrejti.

napraforgó · dió · fatörzsön

Fekete rigó

A hím fekete, sárga csőrrel, a tojó barna.

alma · mazsola · a földön

Süvöltő

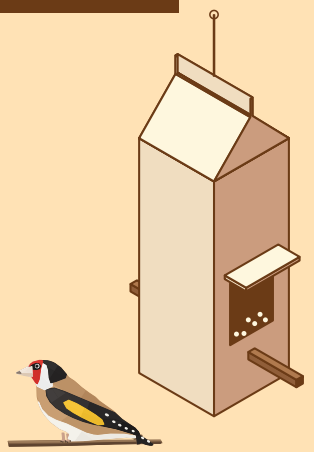
A hím hasa rózsás-piros, fekete sapkás.

napraforgó · bogyók · bokor mellett

Tejesdobozos etető

Könnyű | 30 perc | 5 éves kortól, felnőttel

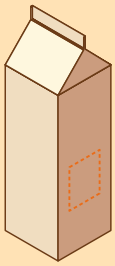
Ezt építjük

Ezek kellenek

- [ ] 1 üres, kimosott és megszárított 1 literes tejes- vagy gyümölcsleves doboz
- [ ] 1 hurkapálca vagy egyenes ág (kb. 20 cm)
- [ ] zsineg, filctoll, vonalzó, egy kis darab karton
- [ ] szikevágó (ezt felnőtt használja)
- [ ] fekete napraforgó

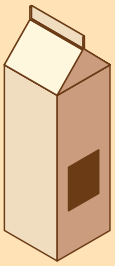
1

Rajzold fel

Két szemközti oldalra egy-egy 4 cm széles, 5 cm magas ablakot, 5 cm-re az aljától.

2

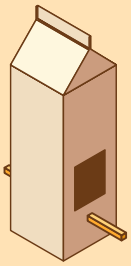

Felnőtt

Vágd ki

A felnőtt kivágja az ablakokat. Ne legyenek nagyobbak, különben beázik.

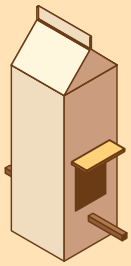
3

Ülőrúd

2 cm-rel az ablakok alatt szúrd át a dobozt, és told át a pálcát. Mindkét oldalon lógjon ki.

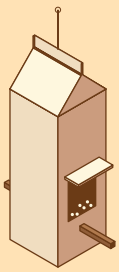
4

Eresz és lyukak

Kartoncsík eresznek az ablak fölé; az aljára 4 apró lyuk, hogy a víz kifolyjon.

5

Töltsd meg, akaszd ki

Mag az ablak aljáig, zsinór a tetejére – fel egy ágra.

Tipp a hosszú élethez

A tejesdoboz egy telet bír ki. Tavasszal a szelektívbe vele – ősszel készíts újat, akár versenyt is rendezhettek, kinek a doboza a legszebb.

PET-palackos magadagoló

Könnyű | 40 perc | 6 éves kortól, felnőttel

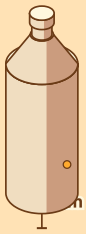
Ezt építjük

Ezek kellenek

- [ ] 1 db 1,5–2 literes PET-palack kupakkal – kimosva, egy napig száradva
- [ ] 2 régi fakanál
- [ ] szikevágó vagy ár (ezt felnőtt használja)
- [ ] drót vagy erős zsineg, tölcsér
- [ ] fekete napraforgó

1

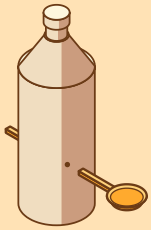

Felnőtt

Jelöld be

Kb. 8 cm-re az aljától jelölj két szemközti pontot. A felnőtt szúrja ki: épp akkora lyuk kell, amin a kanál nyele szorosan átfér.

2

Első kanál

Told át a kanalat, a feje maradjon kint. A fej fölött 1–1,5 cm-rel vágj egy kis lyukat: ezen pereg ki a mag.

3

Második kanál

Kb. 8 cm-rel feljebb, negyed fordulattal elforgatva ismételd meg. Így egyszerre két madár is ehet.

4

Akasztó és mag

Az aljára 3–4 apró lyuk; a kupakon át drót. Tölcsérrel töltsd meg. Kezdd kis lyukkal – tágítani mindig lehet.

Éles műanyag

A kivágott lyukak szélét csiszold le vagy ragaszd körbe, hogy a madarak ne sérüljenek meg.

Fa madáretető

Közepes | 2–3 óra | 8 éves kortól, felnőttel

Ezt építjük

Alkatrészek

1× — **Talp**
30 × 25 cm

2× — **Végfal (ötszög)**
25 cm széles, oldala 15, csúcsa 25 cm

2× — **Tetőlap**
36 × 19 cm

2× — **Peremléc**
26,4 cm (2 × 3 cm-es léc)

Anyag: 18 mm-es, gyalult, kezeletlen fenyődeszka (kb. 1,6 m × 25 cm) és 2 × 3 cm-es léc. A darabokat a felnőtt vágja le; a végfalnál jelöld be az oldalakat 15 cm-nél, a csúcsot középen 25 cm-nél, és kösd össze.

Szerszámok, apróságok

- [ ] fűrész, fúró 3 és 6 mm-es fúrószárral
- [ ] kb. 20 db 3,5 × 35 mm-es facsavar, csavarhúzó
- [ ] csiszolópapír, mérőszalag, ceruza
- [ ] 2 csavarszem vagy egy 1,5–2 m-es karó

A gyerek része

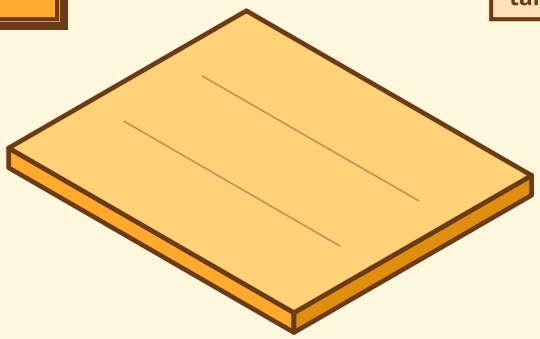
Mérés, jelölés, csiszolás, csavarok behajtása előfúrt lyukba. A fűrészt és a fúrót mindig felnőtt kezeli.

Festék? Inkább ne.

A tálca maradjon kezeletlen. Ha védenéd, csak kívülre kenj vízbázisú, oldószermentes lazúrt.

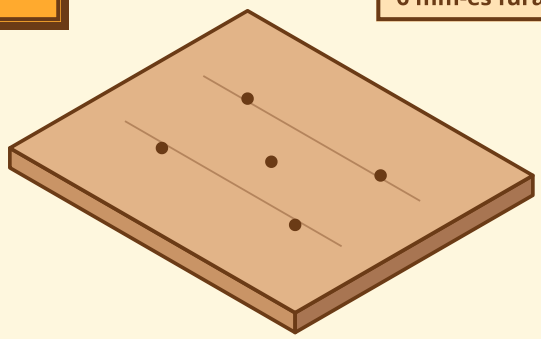
Építsük meg!

1 — 1× talp

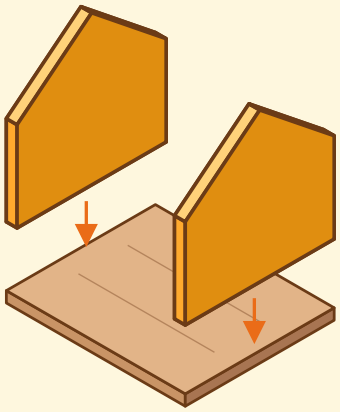
Csiszold le a talp éleit.

2 — 5× 6 mm-es furat

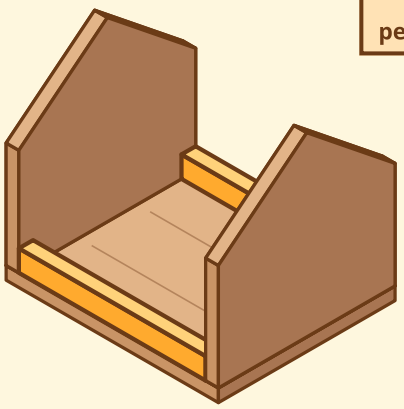
Felnőtt — Fúrj a talpba 5 lyukat – ezeken folyik le az esővíz.

3 — 2× végfal

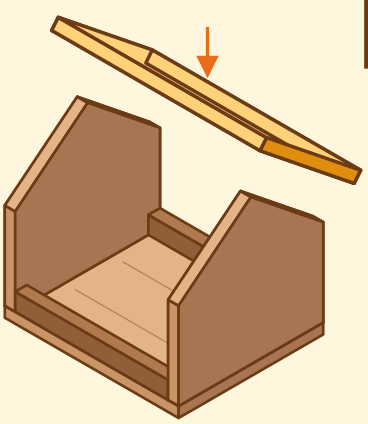
Felnőtt — Végfalak a rövid szélekre, alulról csavarozva (falanként 2–3).

4 — 2× peremléc

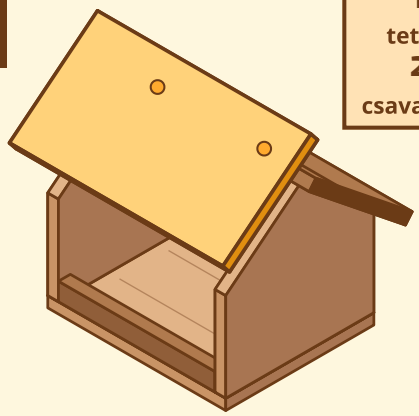
Peremlécek a végfalak közé, alulról csavarozva.

5 — 1× tetőlap

Felnőtt — Első tetőlap: mindkét végén 3 cm túllógással.

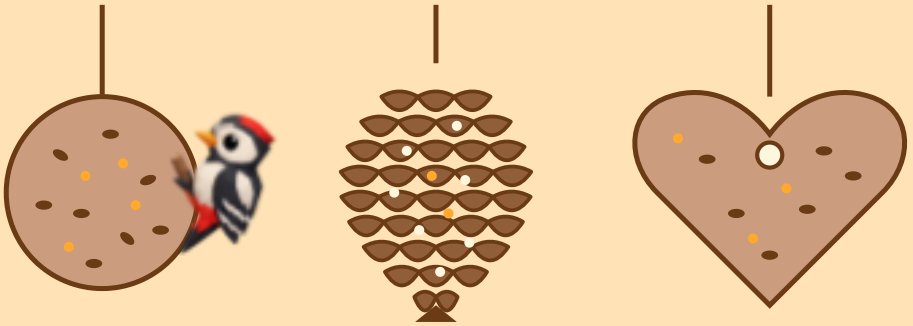
6 — 1× tetőlap, 2× csavarszem

Felnőtt — A második lap fedje az elsőt a gerincnél. Csavarszemek fel – kész!

Cinegegombóc és tobozos pogácsa

Könnyű | 30 perc + 2 óra dermedés | 4 éves kortól, felnőttel

gombóc | tobozon | sütiformával

Az alaprecept

1 rész zsiradék : 2 rész mag (tömegre)

- [ ] 250 g sótlan faggyú vagy sertészsír
- [ ] 500 g magkeverék: fekete napraforgó, köles, zabpehely
- [ ] 1 marék sótlan, apróra tört dió vagy mogyoró
- [ ] zsineg, fenyőtoboz, fém sütiforma, sütőpapír

Háló nélkül!

A boltban kapható műanyag hálóba a madarak lába beleakadhat. A saját gombócodat zsinegen akaszd ki.

1 Olvaszd fel a zsírt

Kis lángon, lassan – ne forrald. Ezt a lépést felnőtt csinálja.

2 Keverd bele a magokat

Vedd le a tűzről, és keverd bele a magkeveréket meg a diót.

3 Hagyd langyosra hűlni

Akkor jó, ha már formázható, de még nem kemény – és nem égeti a kezet.

4 Formázd meg

Gombóc: mandarinnyi golyó, közepébe zsinegből hurok. **Toboz:** a pikkelyek közé nyomkodd a masszát, a zsineget előre kösd a tetejére. **Sütiforma:** sütőpapíron töltsd meg, és szívószállal szúrj bele lyukat a zsinegnek.

5 Dermeszd meg

1–2 órára tedd a hűtőbe, aztán szedd ki a formából.

6 Akaszd ki hidegben

Csak fagyos időben tedd ki – melegben megolvad és megavasodik. A maradékot hűtőben tárold.

A kis kukták feladata

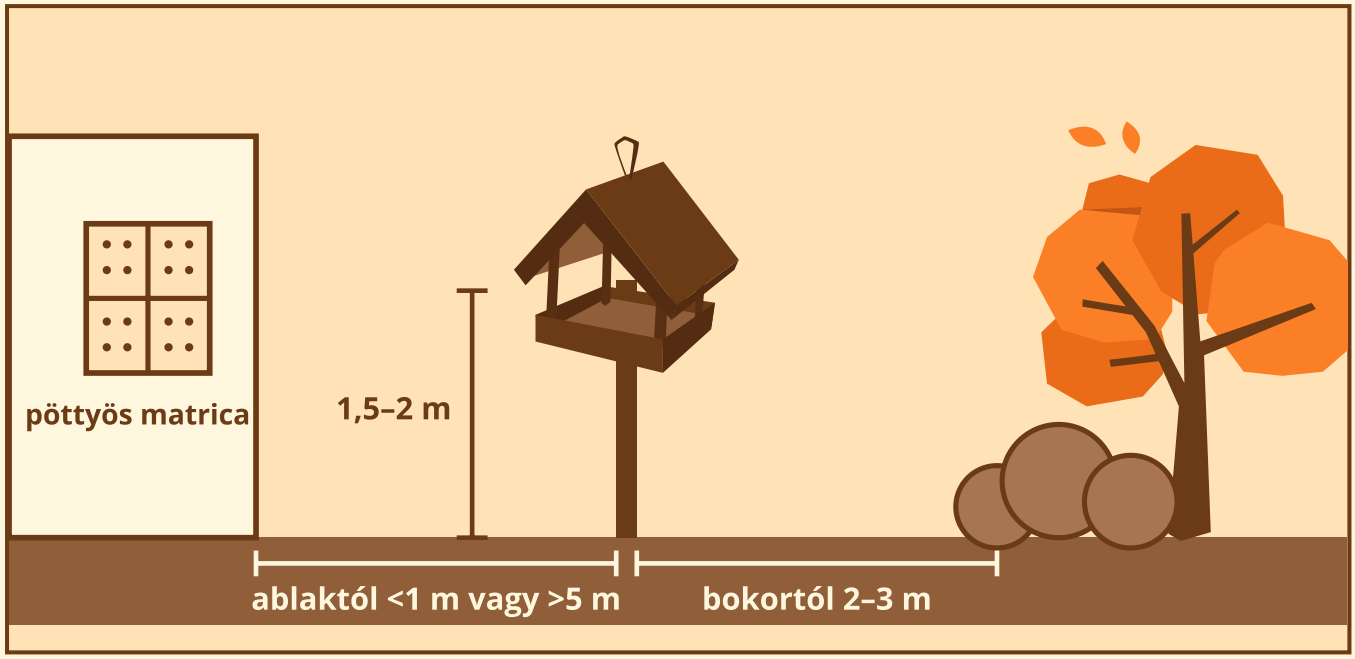
Magok kimérése és összekeverése, a toboz kiválasztása, formázás a langyos masszából, és a kész gombócok kiakasztása.

Dióallergia a családban?

Hagyd ki a diót és a mogyorót – a madarak napraforgóval és zabbal is jól járnak.

Hova tedd?

Macskabiztosan

1,5–2 m magasan, sima karón vagy ágon. Ne tedd kerítés, tető vagy sűrű bokor mellé, ahonnan a macska ráugorhat.

Búvóhely közel

Pár méterre legyen bokor vagy fa, ahová a madarak veszély esetén elrepülhetnek.

Ablak és szél

Az ablakhoz egészen közel vagy messze tedd, így nem csapódnak az üvegnek nagy sebességgel. Sűrű pöttyös ablakmatrica is segít. Szélvédett hely a legjobb.

Karbantartás – pipáld ki!

Naponta

- [ ] friss víz az itatóba
- [ ] kell-e mag?
- [ ] fagyban is maradjon eleség

Hetente

- [ ] a nedves, csomós mag ki
- [ ] a tálca kikaparva
- [ ] az itató kimosva

Havonta

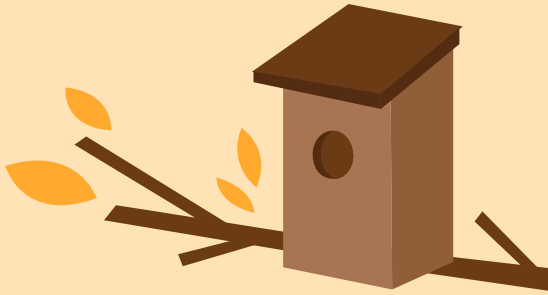
- [ ] forró vizes súrolás
- [ ] teljes kiszárítás
- [ ] sérült rész javítása

Beteg madarat látsz?

Ha egy madár borzas, bágyadt, alig mozdul, tarts 1–2 hét szünetet az etetésben, és alaposan tisztítsd ki az etetőt. Mindig kesztyűben takaríts, utána moss kezet. Sérült madárnál a beeco app megmutatja, kit hívhatsz.

FEDEZD FEL ŐKET

Kész az etető? Figyeld meg, ki csicsereg körülötted!

Tedd fel az etetődet a beeco app térképére, és gyűjtsd a vendégeidet a Madár albumodba.

1

Fedezd fel a madarakat körülötted

Rögzítsd a megfigyeléseidet a beeco térképén – az etetőt, az itatót és az odút is.

2

Nem tudod, milyen madár volt?

Pár egyszerű lépésben felismerheted a fajt.

3

Már be is röppent a Madár albumodba!

Gyűjtsd a fajokat, és tedd egyre színesebbé az albumodat.

Töltsd le a beeco appot!

Olvasd be a kódot, vagy keresd a beeco-t az App Store-ban és a Google Playen.

beeco.hu/letoltes

Képforrások és szakmai alap

Széncinege – fotó: Frank Vassen from Brussels, Belgium, CC BY 2.0, Wikimedia Commons

Kék cinege – fotó: (c) Alexis Tinker-Tsavalas, some rights reserved (CC BY), CC-BY, iNaturalist

Házi veréb – fotó: Rhododendrites, CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons

Tengelic – fotó: Pierre Dalous, CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons

Vörösbegy – fotó: Francis C. Franklin, CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons

Nagy fakopáncs – fotó: Плешков Алексей, CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons

Csuszka – fotó: Chme82, CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons

Fekete rigó – fotó: Hobbyfotowiki, CC0, Wikimedia Commons

Süvöltő – fotó: Francis Franklin, CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons

A madárrajzok a beeco madártárából valók. A tanácsok az MME, az RSPB és a NABU nyilvános ajánlásain alapulnak.

Lehet, hogy a következő madár már az ablakod előtt vár.

Csicsergősz

by beeco